

Valodas izglītības politikas “Vienota skola” skaidrošanā izmantotie diskursi

Atslēgvārdi: valodu politika izglītībā, globālie diskursi, minoritāšu izglītība, kritiskā diskursa analīze

Mazākumtautību skolu pāreja uz mācībām latviešu valodā izglītības politikā ir bijusi aktuāla jau kopš Latvijas neatkarības atjaunošanas un bilingvālās izglītības ieviešanas. 2022. gada grozījumi Latvijas Republikas Izglītības likumā un Vispārējās izglītības likumā paredz pilnīgu pāreju uz mācībām latviešu valodā no 2025. gada 1. septembra, kas attiecas uz 45756 skolēniem, kuri 2021./2022. mācību gadā pamatzglītības programmu no 1. līdz 9. klasei apguva mazākumtautību valodā. Lai gan iepriekšējo valodas izglītības politikas reformu laikā veiktajos pētījumos¹ vairāk nekā 90 % mazākumtautību skolēnu savas prasmes latviešu valodā novērtējuši kā labas, tomēr viņi paauga negatīvu attieksmi pret latviešu valodu. Izriet, ka pāreju uz mācībām latviešu valodā apgrūtina skolēnu attieksmes un pārlicības, kas formējas sabiedrībā pastāvošajos publiskajos un privātajos diskursos. Tomēr līdz šim valodas izglītības politikā resursi ieguldīti tieši atbalstam valodas apguvē², savukārt attieksmju un pārlicību maiņa nav tikusi mērķtiecīgi vadīta. Pāreja uz mācībām latviešu valodā

vienmēr bijis sabiedrībā jūtīgs temats, savu kulmināciju sasniedzot pirms Latvijas iestāšanās Eiropas Savienībā un 2005. gada pašvaldību vēlēšanām.³ Lai gan pāreja izraisīja lielu krievvalodīgās kopienas pretestību, kas ir tieši pretēji sabiedrības integrācijas mērķim, tomēr vismaz latviskajā publiskajā vidē bilingvālās izglītības modeli vērtēja kā pozitīvu, kvalitatīvu un progresīvu Eiropas Savienības kontekstā⁴, tomēr bilingvālā izglītība nav nostiprinājusi krievvalodīgo valsts valodas lietojumu sabiedrībā un paaugstinājusi piederības izjūtu Latvijas valstij⁵.

¹ Vēbers, E. Bilingvālās izglītības reforma. *Diena*, 15.10.1999. <https://www.diena.lv/raksts/pasaule/krievija/bilingvalas-izglitibas-reforma-10542349>

² Izglītības un zinātnes ministrija. 2023. gada 27. jūnijs. *Skolēniem un skolotājiem paredzēti dažādi atbalsta pasākumi pārejai uz izglītību valsts valodā*. <https://www.izm.gov.lv/lv/jaunums/skoleniem-un-skolotajiem-paredzeti-dazadi-atbalsta-pasakumi-parejai-uz-izglitibu-valsts-valoda>

³ Kļave, E. *Sabiedrības integrācija un iecietība Latvijā: pētījumus balstīts skatījums*. Latvijas Cilvēktiesību centrs, 2008, 3. lpp. https://cilvektiesibas.org.lv/site/record/docs/2012/02/06/Integrācijas_petijumi_SIF_Klave.pdf

⁴ Golubeva, M. Efektīva bilingvālā izglītība – kādiem mērķiem? M. Golubeva (sast.). *Jaunais un aktuālais bilingvālajā izglītībā Latvijā un pasaulē: Rakstu krājums*. Rīga: Latviešu valodas aģentūra, 2011, 2. laid., 132.–140. lpp. https://maciunmacies.valoda.lv/wp-content/uploads/2020/03/27-Met_BIL_2.pdf; Druviete, I. Eiropas daudzvalodības lokā. No: M. Golubeva (sast.). *Jaunais un aktuālais bilingvālajā izglītībā Latvijā un pasaulē: Rakstu krājums*. Rīga: Latviešu valodas aģentūra, 2011, 2. laid., 141.–152. lpp. Latviešu valodas aģentūra. https://maciunmacies.valoda.lv/wp-content/uploads/2020/03/27-Met_BIL_2.pdf

⁵ Plotka, I. Jauniešu etniskā identitāte un sociālā adaptācija dažādās kultūrvidēs. No: Žogla, I. (red.). *Latvijas Universitātes raksti*. Rīga: Latvijas Universitāte, 2009, 747. sēj.: Pedagoģija un skolotāju izglītība, 154.–169. lpp. https://www.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/materiali/apgads/raksti/747.pdf

Šajā rakstā aprakstīti publiskie un privātie diskursi, kas atklāti īstenojot maģistra darba pētījumu “Valodas izglītības politikas “Vienota skola” skaidrošanā izmantotie diskursi” Latvijas Universitātē 2025. gadā.⁶ Publiskie diskursi atklāti, analizējot valodas izglītības politikas pamatdokumenta, likumprojekta “Grozījumi Izglītības likumā” anotāciju un Latvijas Republikas Izglītības un zinātnes ministrijas (IZM) mājaslapā publicēto informācija un dokumentus. Privāto diskursu atklāšanai tika intervēti astoņi Rīgas skolu vadītāji no skolām, kurās līdz pārejai tika īstenota mazākumtautību izglītības programma. Šeit tiek analizēti tikai diskursi, kas sniedz nozīmīgu pienesumu akadēmiskajā sarunā par Latvijas valodas izglītības politikas lomu saliedētas sabiedrības veidošanā. Bijušo mazākumtautību skolu vadītāju intervijās atklātie nozīmīgākie privātie diskursi tiek analizēti globālo diskursu un Latvijas valodas politikas izglītībā ģenēzes ietvarā, kā arī salīdzinot ar publiskajiem diskursiem likumprojekta “Grozījumi Izglītības likumā” anotācijā un IZM publicētajos materiālos, izceļot kopīgo, atšķirīgo un neatbildēto.

Valodas izglītības politikas pētniecības ietvars

Kritiskās diskursa analīzes pamatlicējs Normans Fērklovs (*Norman Fairclough*) diskursu definē kā valodas sociālo praksi, kas ir noteikta citā, ne lingvistiskajā sabiedrības daļā.⁷ Lai gan tekstu radīšana un interpretēšana ir kognitīva darbība, kas notiek cilvēku galvās, tomēr nozīmes ir atkarīgas no sociālajām attiecībām

un varas cīņām.⁸ Fērklovs nosauc izglītību kā vienu no nozīmīgākajām sistēmām, kas uztur esošās varas attiecības.⁹ Kontekstos, kur valsts valoda atšķiras no dzimtās valodas un liecina par minoritātes statusu, valodas izglītības politikas pētniecībā kritiskā diskursa analīze ir īpaši populāra.¹⁰ Politiku izvērtējot ar kvantitatīvām metodēm, tiek meklētas korelācijas, kas skaidro politikas sekmīgos vai nesekmīgos rezultātus izglītības kvalitātes uzlabošanā, diskursu analīze kā kvalitatīvā metode savukārt analīzē, kā valdošās elites pārliecības pārvalda un veido izglītības politiku.¹¹ Fērklova kritiskajā diskursu analīzē interesēja, kā vara tiek īstenota ar valodas palīdzību. Kritiskā diskursa analīze apraksta veidus, kādos diskursi uztur sociālo nevienlīdzību. Iegūtā skolu vadītāju izpratne par “Vienotas skolas” ieviešanas iemeslu, mērķu un gaidāmo rezultātu ietekmi uz mazākumtautību pārstāvju identitāti, piederības izjūtu Latvijas valstij un pieredzi sociālajās attiecībās ar latvisko sabiedrības vairākumu, dod iespēju sadzirdēt, kādas nozīmes, jēgu un ietekmi Latvijas īstenojamajai valodas izglītības politikai piešķir tie, kurus tā visvairāk ietekmē.

Esošā sociālā kārtība var tikt uzskatīta par nevadītu, dabisku un neapturamu procesu¹² vai kontrolētām pārmaiņām, no kā kāds gūst labumu. Lai arī otrais redzējums sākotnēji vairāk

⁶ Akmeņe, Z. *Valodas izglītības politikas “Vienota skola” skaidrošanā izmantotie diskursi. Maģistra darbs.* Rīga: Latvijas Universitāte, 2025.

⁷ Fairclough, N. *Language and Power.* London: Longman, 1989, p. 22. https://www.academia.edu/10033830/Fairclough_Language_and_Power_pdf

⁸ Fairclough, N. *Language and Power.* London: Longman, 1989, 24. lpp.

⁹ Turpat, 33. lpp.

¹⁰ Mullet, D. R. A General Critical Discourse Analysis Framework for Educational Research. *Journal of Advanced Academics*, 2018, Vol. 29, No. 2, pp. 116–142. <https://doi.org/10.1177/1932202X18758260>

¹¹ Wodak, R. The discourse-historical approach. In: Wodak, R., Meyer, M. (eds.). *Methods of critical discourse analysis.* London: SAGE Publications, 2001, pp. 63–94. https://books.google.lv/books?id=dZY2OQJiPIQC&lpg=PA63&ots=_kgVAoe5u3&lr&pg=PA64#v=onepage&q&f=false

¹² Beck, U. *The Reinvention of Politics: Rethinking Modernity in the Global Social Order.* Cambridge: Polity Press, 1997, pp. 1–8. <https://archive.org/details/reinventionofpol0000beck/mode/2up>

izklausās pēc konspirāciju teorijas nekā zinātnes¹³, tomēr globālo diskursu nostiprināšanai caur politiku un praksi zinātnieki un teorētiķi seko līdzīgai jau vairākus gadu desmitus.¹⁴ Kopš Padomju Savienības sabrukuma tika uzskatīts, ka tādi metanaratīvi kā komunisms ir zaudējuši savu spēku, tā vietā ienākot lokāliem kopienas naratīviem.¹⁵ Tomēr, lai arī globālajiem diskursiem ir vairāki lokālie naratīvi, tie ir attīstījušies par diskursiem bez robežām¹⁶, kas veido attiecības starp valsts pārvaldi, sabiedrību un individu¹⁷.

Jautājums par izglītības lomu ir aktuāls kopš tās pirmsākumiem. Uz šo jautājumu nav vienkāršas atbildes, drīzāk tas tikai paver vēl niansētākus jautājumus par izglītības iespējām atbildīgu pilsoņu veidošanā, individa pašattīstībā un nodarbinātības iespēju uzlabošanā. Vienas atbildes neesamība liecina, ka izglītība ir nevis universāls koncepts, bet politisks konstrukts, kas veidojas dažādu interešu, motīvu un normatīvu attiecībās.¹⁸ Izglītības pārvaldības

jomā veiktie pētījumi¹⁹ apgalvo, ka neoliberālisma diskurss, kas runā par izglītību no valsts ekonomiskās attīstības, tirgus globalizācijas un konkurētspējas perspektīvas²⁰, šobrīd veido izglītības pārvaldību, politikas lēmumu pieņemšanu un reformu īstenošanu visos līmeņos – izglītības politikā un lēmumu pieņemšanā, izglītības pētniecībā augstākās izglītības iestādēs, skolu tīklā un skolu attiecībās ar vecākiem un skolēniem, kā arī sabiedrības vīzijā par skolēnu. Tam pakārtots ir standartizācijas diskurss, kas uzsver testēšanas nozīmi un prasību pēc augstiem rezultātiem.²¹ Abi kopā šie globālie diskursi izglītībai ir piešķīruši galveno lomu individa un valsts konkurētspējas attīstībā, ierobežojot izglītības nozīmi līdz individa nodarbinātības un valsts ekonomiskās izaugsmes nodrošināšanai. Otrs no šobrīd populārākajiem diskursiem izglītībā visā Rietumeiropā ir globālisma diskurss (saukts arī par *multinacionālo*), kas runā par izglītību kā sociāli taisnīgu,

¹³ Davies, B., Bansel, P. Neoliberalism and education. *International Journal of Qualitative Studies in Education*, 2007, Vol. 20, Issue 3, pp. 247–259. <https://doi-org.datubazes.lanet.lv/10.1080/09518390701281751>

¹⁴ George, S. A Short History of Neoliberalism. *Conference on Economic Sovereignty in a Globalising World, Global Policy Forum, Bangkok*, 24.03.1999. <https://www.tni.org/en/article/a-short-history-of-neoliberalism>

¹⁵ Kaščák, O., Pupala, B. Governmentality – Neoliberalism – Education: the Risk Perspective. *Journal of Pedagogy*, 2011, Vol. 2, Issue 2, pp. 145–158. <https://doi.org/10.2478/v10159-011-0007-z>

¹⁶ Gibbons, A. Neoliberalism, education policy and the life of the academic: A poetics of pedagogical resistance. *Policy Futures in Education*, 2018, Vol. 16, Issue 7, pp. 918–930. <https://doi.org/10.1177/1478210318774675>

¹⁷ Davies, B., Bansel, P. Neoliberalism and education, pp. 247–259.

¹⁸ Wilkins, A. Neoliberalism, Citizenship, and Education: A Policy Discourse Analysis. In: A. Peterson, G. Stahl, H. Soong (eds.). *The Palgrave Handbook of Citizenship and Education*. London: Palgrave Macmillan, 2018, pp. 1–13.

¹⁹ Davies, B., Bansel, P. Neoliberalism and education, pp. 247–259; Hunkin, E., Kilderry, A., Nolan, A. 2022. Affirmative Discourse Intervention: A Framework for Re-democratising Engagement with Education Policy Discourse. *Contemporary Issues in Early Childhood*, 2022, Vol. 23, Issue 2, pp. 166–181. <https://doi.org/10.1177/1463949120966103>

²⁰ Mendoza, P., Dorner, M. L. The Neoliberal Discourse in Latin American Higher Education: A Call for National Development and Tighter Government Control. *Education Policy Analysis Archives*, 2020, Vol. 28, No. 176, pp. 1–28.

²¹ Dorner, M. L., Moon, J., Bonney, E. N., Otis, A. Dueling Discourses in dual Language Schools: Multilingual “Success for All” versus the Academic “Decline” of Black Students. In: E. Flores, A. Tseng, N. Subtirelu (eds.). *Bilingualism For All? Raciolinguistic Perspectives on Dual Language Education in the United States*. Bristol; Blue Ridge Summit: Multilingual Matters, 2020, pp. 88–110. https://www.researchgate.net/publication/361466901_Dueling_discourses_in_dual_language_schools_Multilingual_success_for_all%27versus_the_academic%27decline%27_of_black_students

iekļaujošu, kulturāli un lingvistiski dažādu.²² Konkurējošs diskurss izglītībā ir nacionālisma diskurss. Pretrunīgi diskursi traucē politikas ieviešanu izglītībā.²³

“Vienotas skolas” skaidrošanā izmantotie diskursi

1991. gadā, sabrūkot Padomju Savienībai, neatkarību atguvušajām valstīm bija uzdevums atjaunot sevi gan politiski, gan ekonomiski, gan morāli.²⁴ Viens no veidiem, kā valstij atjaunot un nostiprināt savu nāciju ir caur valodas politiku²⁵, ar valodas politiku saprotot visas politiskās iniciatīvas, kuru ietekmē komunikācija kādā valodā valsti tiek atbalstīta un

veicināta vai – gluži pretēji – ierobežota²⁶. Šajos procesos, valoda no semiotiskas prakses kļūst par ideoloģisku rīku²⁷, kurā valodas politika reproducē varas sadali sabiedrībā²⁸. Valodas loma izglītības politikā vienmēr rada saspīlējumu attiecībās starp valodu, identitāti, tautību, varu, reģionu un reliģiju reģionālā, nacionālā un starptautiskā līmenī.²⁹

Tomēr, kā norāda neoliberālisma diskursa kritiķi³⁰, neoliberālisma ietekmē, valodas politika izglītībā tiek reducēta līdz efektīvākajām valodas apguves metodikām, nerisinot jautājumus par izvēlētas valodu politikas plašāko ietekmi uz indivīda un sabiedrības attiecībām. Latvijas valodas izglītības politikas ģenēze un IZM publicēto materiālu analīze parāda, ka kopš Latvijas neatkarības atgūšanas īstenotajā izglītības politikā Latvijā resursi tiek ieguldīti tieši atbalstam valodas apguvē, savukārt attiecsmju maiņa netiek mērķtiecīgi risināta. Skolu

²² Mendoza, P., Dorner, M. L. The Neoliberal Discourse in Latin American Higher Education: A Call for National Development and Tighter Government Control, pp. 1–28.

²³ Knight, C., Crick, T. Inclusive Education in Wales: Interpreting Discourses of Values and Practice Using Critical Policy Analyses. *ECNU Review of Education*, 2022, Vol. 5, Issue 2, pp. 258–283. <https://doi.org/10.1177/20965311211039858>; Arce-Trigatti, A., Anderson, A. Defining Diversity: A Critical Discourse Analysis of Public Educational Texts. *Discourse: Studies in the Cultural Politics of Education*, 2020, Vol. 41, Issue 1, pp. 3–10. <https://doi.org/10.1080/01596306.2018.1462575>; Amiel, M., Yemini, M., Kolleck, N. Questioning the Rhetoric: A Critical Analysis of Intergovernmental Organisations Entrepreneurship Education Policy. *European Educational Research Journal*, 2022, Vol. 21, Issue 5, pp. 756–777. <https://doi.org/10.1177/14749041211005893>

²⁴ Soler, J., Vihman, V. Language ideology and language planning in Estonian higher education: Nationalising and globalising discourses. *Current Issues in Language Planning*, 2017, Vol. 19, Issue 1, pp. 22–41. <https://doi.org/10.1080/14664208.2017.1281039>

²⁵ Turpat.

²⁶ Wodak, R. 2006. Linguistic Analyses In Language Policies. In: Ricento, T. (ed.). *An Introduction To Language Policy. Theory And Method*. Malden; Oxford; Carlton: Blackwell Publishing, 2006, pp. 170–193. https://books.google.lv/books?id=ADw4TsEoQkAC&lpg=PA170&ots=4hHyY3b_yA&dq=wodak%202006%20language%20policy&lr&hl=lv&pg=PA170#v=onepage&q&f=false

²⁷ Soler, J., Vihman, V. Language ideology and language planning in Estonian higher education: Nationalising and globalising discourses, pp. 22–41.

²⁸ Blackledge, A. *Discourse And Power In Multilingual World*. Amsterdam; Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2005, p. 40. https://books.google.lv/books?id=L4PxbB_nEWoC&lpg=PP1&hl=lv&pg=PR3#v=onepage&q&f=false

²⁹ Ashraf, M. A., Turner, D. A., Laar, R. A. Multilingual Language Practices in Education in Pakistan: The Conflict Between Policy and Practice. *Sage Open*, 2021, Vol. 11, No. 1, pp. 1–14. <https://doi.org/10.1177/21582440211004140>

³⁰ Chang, M. K. Reevaluating collegiality: Relationality, learning communities, and possibilities. *Policy Futures in Education*, 2018, Vol. 16, Issue 7, pp. 851–865. <https://doi.org.datubazes.lanet.lv/10.1177/1478210317722285>

vadītāju skaidrojumos izmantotie diskursi par pārejas uz mācībām latviešu valodā ietekmi uz skolēnu identitāti, piederības izjūtu valstij un vienotas sabiedrības veidošanos liek secināt, ka politiķiem un praktiķiem ir jāadresē globalizācijas diskursā aktualizētie^{31,32} kompleksie jautājumi par valodu, tautību, varu, identitāti un piederību. Kā skolu vadītāju intervijas parāda, mazākumtautību pārstāvji, tai skaitā skolēni, vecāki, ģimenes, skolotāji un skolu vadītāji, gaida, kad Latvijas politiķi atbildēs uz jautājumu: kāda ir nelatviešu vieta Latvijā? To ilustrē kāda skolas vadītāja pārdomas:

“Tas ir tas pamata diskurss. Kādas bija Levita uzrunas? Viņas bija ļoti mērķtiecīgas. “Dārgie latvieši, mēs svinam 18. novembri.” Nu, ok. Bet kur tev paliek pārējie 20, 30 %? Nu, tad viņi arī svin kuru tur maiju. Tas ir vienkārši piemērs. [...] Īstenībā ar šī brīža politisko diskursu daļa no sabiedrības tiek izslēgta. [...] Krievu ģimenes, kuras varbūt arī pārvalda latviešu valodu, bet viņi nav latvieši tādā nozīmē, kas viņi ir? Tas īstenībā ir diezgan liels jautājums. Kas ir viņu piederība? Jo, ja Latvija ir latviešu, tad krievvalodīgie tiešām te ir tikai krievi. [...] Droši vien es vairāk būvētu uz pilsoniskās sabiedrības pamata, nevis uz etniskā pamata. Citādi tu sabiedrību nekādu nevari iegūt. Jo tad jau sanāk, ka arī tavi bērni, mazbērni un tā tālāk, viņi nekad nebūs piederīgi šai valstij. Es domāju, ka pamatā ir šis jautājums – uz kā mēs būvējam savu sabiedrību? [...] Kas ir kritērijs piederībai Latvijai? Vai tas ir tas, kur tu esi piedzimis? Vai kas ir tava dzimtā valoda? Vai tas ir vēl kaut kas? Mana atbilde ir, ka tu esi šis valsts pilsonis. Un tad no tā mēs būvējam.

Nevis tava dzimtā valoda. Tā ir tā diskursu un domāšanas atšķirība. Mēs esam šis valsts pilsoņi, kas ir pieņēmuši apzinātu lēmumu šeit būt, attīstīt un tā tālāk. Kas ir pamatā mūsu sabiedrībai?”

Straujo valodas politikas lēmumu par pāreju uz mācībām latviešu valodā un “Vienotas skolas” ieviešanu raisījis Krievijas karš Ukrainā un nestabilā ģeopolitiskā situācija. Politikas skaidrošanā gan skolu vadītāji, gan likumprojekta anotācijā, gan IZM publicētajās ziņās redzam nacionālisma diskursu. IZM mājaslapas publicēto ziņu izceltajos citātos dominē nacionālisma diskurss, saucot pāreju uz mācībām latviešu valodā par valsts drošības jautājumu. Kā norāda diskursa kritiķi, nacionālisma vadītā politikā valoda tiek lietota kā ideoloģisks rīks ar mērķi nostiprināt nāciju.³³ Skolu vadītāji, kuri paši ir mazākumtautību pārstāvji, intervijās atklāj personiskās izjūtas un pārdzīvojumus par nacionālisma diskursa ietekmē īstenoto “atkrieviskošanas” politiku. Privātie diskursi parāda, ka strauji pieņemtie vienpusējie lēmumi, apdraudējuma leksikas izmantošana un uzticības krīze apgrūtina vienotas sabiedrības veidošanu daudz nacionālā sabiedrībā, kāda ir Latvijā.

Tomēr, pamatojot pārejas uz mācībām latviešu valodā nepieciešamību, likumprojekta anotācijā aprakstīts, ka “līdzšinējā bilingvālās izglītības politika nav nodrošinājusi kvalitatīvu valsts valodas apguvi, lai mazākumtautību skolēniem nodrošinātu iespējas maksimāli efektīvi turpināt izglītības iegūšanu, veidot profesionālo karjeru un līdzdarboties valsts kultūras, sociālajā un ekonomiskajā dzīvē”.³⁴ Uzskaitītie pamatojumi norāda uz neoliberalisma diskursa argumentācijas izmantošanu, lietojot produktīvātes leksiku *maksimāli efektīvi* un uzsverot

³¹ Ashraf, M. A., Turner, D. A., Laar, R. A. Multilingual Language Practices in Education in Pakistan: The Conflict Between Policy and Practice, pp. 1–14.

³² Kim, S., Dorner, L. M. School District Responses to Cultural and Linguistic Change: Competing Discourses of Equity, Competition, and Community. *Journal of Language, Identity & Education*, 2021, Vol. 20, Issue 4, pp. 255–270. <https://doi.org/10.1080/15348458.2020.1753197>

³³ Soler J., Vihman V., V. Language ideology and language planning in Estonian higher education: Nationalising and globalising discourses, pp. 22–41.

³⁴ Tiesību akta projekta “Grozījumi Izglītības likumā” sākotnējās ietekmes (ex-ante) novērtējuma ziņojums (anotācija). 8.06.2022.

nepieciešamību skolēnu dalībai tālākizglītībā un valsts ekonomiskajā dzīvē. Neoliberālisma diskursa skatījums uz skolēna kā indivīda galveno uzdevumu – savas konkurētspējas uzlabošanu caur izglītības procesu³⁵, tiek lietots ne tikai šeit, bet arī IZM publicētajos materiālos un skolu vadītāju skaidrojumos par “Vienotas skolas” ieviešanas iemesliem un ieguvumiem. Diskurss, ka pāreja uz mācībām valsts valodā sekmēs skolēnu konkurētspēju tālākizglītībā un darba tirgū, ir pretrunā izglītības zinātņu pētniecības atziņām par dzimtās valodas nozīmi augstāku mācību sasniegumu iegūšanā³⁶, labākā lasītprasmē pirmajā un otrajā svešvalodā³⁷ un vienas mācību valodas ierobežojumiem izglītības turpināšanā, kā arī prestižas karjeras izveidošanā³⁸. Argumentācijā izmantotie neoliberālisma diskursam atbilstošie iemesli un ieguvumi par skolēnu konkurētspējas uzlabošanu tālākizglītībā un karjerā neatbilst ne teorētiskajām atziņām, ne skolu vadītāju izpratnei par “Vienotas skolas” būtību, ne nacionālisma

diskursā sakņotajiem politikas ieviešanas mērķiem.

Skolu vadītāju intervijās izmantotie privātie diskursi apstiprina nacionālisma diskursa teorētiku aprakstīto³⁹ nošķirumu starp politiķiem, nacionālisma politikas veidotājiem un skolu vadītājiem un pedagogiem, kuriem šī nacionālisma politika jāīsteno un jāaizstāv.

Globalizācijas diskursa teorētiķi⁴⁰ norāda uz nepieciešamību nacionālisma diskursu paplašināt, IZM savā komunikācijā un sadarbībā ar skolu vadītājiem, atzīstot valodas izglītības politikas “Vienota skola” radīto ietekmi uz mazākumtautību pārstāvju pieredzi izglītībā, lai neierobežotu politikas sekmīgu īstenošanu⁴¹. Kā norāda izglītības politikas pētnieki⁴², skolotāji un skolu vadītāji ir jāsagatavo, lai risinātu kompleksos jautājumus par valodu, tautību, varu, identitāti un piederību, kas tiek aktualizēti⁴³, ieviešot izglītībā valodu politiku “Vienota skola”. Līdzšinēja valodas politika izglītībā, kur uzsvars ir bijis tikai uz valodas atbalstu, nerisinot jautājumus par valodu, tautību,

³⁵ Kaščák, O., Pupala, B. Governmentality – Neoliberalism – Education: the Risk Perspective, pp. 145–158.

³⁶ Kosonen, K. The role of language in learning: What does international research say? In: *First language first: Community-based literacy programmes for minority language context in Asia*. Bangkok: UNESCO, 2005, pp. 87–95. <http://unesdoc.unesco.org/images/0014/001402/140280e.pdf>

³⁷ Dutcher, N., Tucker, G. R. *The Use of First and Second Languages in Education. A Review of International Experience*. Pacific Islands Discussion Paper Series, No. 1. World Bank, 1997, p. 24. <https://documents1.worldbank.org/curated/en/131161468770987263/pdf/multi-page.pdf>

³⁸ Walter, S. L. The Language of Instruction Issue: Framing an Empirical Perspective. In: Spolsky, B., Hult, F. (eds.). *The Handbook of Educational Linguistics*. Malden; Oxford; Carlton: Blackwell Publishing, 2010, pp. 129–146. https://scholar.google.lv/scholar_url?url=https://www.academia.edu/download/30662259/The_HandbookofEducational_Linguistics.pdf%23page%3D153&hl=lv&sa=X&ei=Yns7ZpCCiYrSy9YPnN2NoAw&scisig=AFWwaeZXPwtlwVt82zfcf8-28sow&oi=scholar

³⁹ Soler, J., Vihman, V. Language ideology and language planning in Estonian higher education: Nationalising and globalising discourses, pp. 22–41.

⁴⁰ Putjata, G., David-Erb, M. Introduction: Transnational and Translingual Social Practices at Schools. *Discourse and Practice in Science, Politics and Education. Linguistics and Education*, 2023, Vol. 78. <https://doi.org/10.1016/j.linged.2023.101204>

⁴¹ Ashraf, M. A., Turner, D. A., Laar, R. A. Multilingual Language Practices in Education in Pakistan: The Conflict Between Policy and Practice, pp. 1–14.

⁴² Repo, E. Discourses on Encountering Multilingual Learners in Finnish Schools. *Linguistics and Education*, 2020, Vol. 60. <https://doi.org/10.1016/j.linged.2020.100864>

⁴³ Ashraf, M. A., Turner, D. A., Laar, R. A. Multilingual Language Practices in Education in Pakistan: The Conflict Between Policy and Practice, pp. 1–14; Kim, S., Dorner, L. M. School District Responses to Cultural and Linguistic Change: Competing Discourses of Equity, Competition, and Community, pp. 255–270

varu, identitāti un piederību, ne tikai nav panākusi mazākumtautību skolēnu latviešu valodas apguvi, kā to parāda likumprojekta grozījumu anotācijas, IZM publicētās informācijas un skolu vadītāju interviju analīzes rezultāti, bet arī nav sekmējusi vienotas sabiedrības veidošanos, lai gan izglītības nozīmība sabiedrības integrācijā jau kopš 1999. gada tiek uzsvērtā pirmajā Sabiedrības integrācijas valsts programmas koncepcijā.⁴⁴

Skolu vadītāju nākotnes redzējumā var ieraudzīt, ka saliedētas sabiedrības skaidrošanā vadītāji iekļaujas globalizācijas diskursā, kurā redz, ka abas tautības veido savstarpēji papildinošas attiecības. Tomēr globalizācijas diskurss nepiedāvā skaidru attiecību mērķi, tāpēc vadītāji pāriet uz neoliberālisma diskursu, par attiecību mērķi definējot labklājīgas valsts veidošanu. Nacionālisma diskursa dominēšanai nepieciešamās apdraudējuma leksikas⁴⁵ lietošana neveicina tautu savstarpējo uzticību un vienotas sabiedrības veidošanos, kā to intervijās norāda arī skolu vadītāji. Ja IZM mērķis ir vienotas sabiedrības veidošana, tad ieteicams komunikācijā atteikties no nacionālisma diskursa un izvēlēties vai nu skolu vadītāju piedāvāto neoliberālisma diskursu, kur vienotas sabiedrības pamats ir valsts labklājības celšana, vai globalizācijas diskursu, kur mazākumtautību pārstāvjiem ir būtisks pienesums Latvijas kultūras un sabiedrības vērtību veidošanā. Izvēloties vienotas sabiedrības diskursu, ir jāatbild uz jautājumu: ko mēs kopā darīsim? Diskursu par vēlamajām latviešu un krievu attiecībām ilustrē skolas vadītāja teiktais:

“Vēsture ir tāda, kāda viņa ir. Mēs nevaram pārbūvēt to, kas bija. Mēs varam celt to dzīvi, kāda ir šobrīd. Visu laiku rakņāties pagātnē ir bezjēdzīgi. Vainot viens otru var, kamēr grib, bet vajag atrast to kopīgo, kopīgo valodu, kā mēs varam dzīvot kopā un ko mēs varam darīt, lai Latvija būtu valsts, kurā cilvēki gribētu palikt, no kuras nebrauktu prom.”

Skolu vadītāju kritikā par “Vienotas skolas” vienpusēju īstenošanu tikai mazākumtautību skolās, neiesaistoties skolām, kurās mācības notiek valsts valodā, un nākotnes redzējumā par skolu apvienošanu var ieraudzīt arī bilingvālās izglītības iegūšanas modeļa kritiku⁴⁶ par modeļa ieviešanu uz mazākumtautību skolu pamata, kas izveidoja valodu un kultūru formalizāciju – skolēna dzimtā valoda no mājas vides elementa (ģimenes valodas) kļūst par kopienas identitātes pazīmi (*mūsu* valoda), bet latviešu valoda no sadzīvē sastopamās valodas (kaimiņos, rados, sabiedrībā) kļūst par oficiāli lietojamo valsts valodu. Skolu vadītāju privāto diskursu analīzes rezultāti ļauj cerēt, ka, pārejot uz mācībām tikai latviešu valodā, mazākumtautību valoda atkal varētu atgriezties ģimenes valodas un mājas vides elementa pozīcijās. Tomēr izglītības politikas veidotājiem, latviešu skolu vadītājiem un izglītības procesu pētniekiem joprojām jāatbild uz jautājumiem, kā “Vienotajā skolā” iesaistīties skolas, kurās mācību valoda ir valsts valoda un kā notiks savstarpējā sadarbība.

Kamēr politiķi un IZM īstenotā izglītības politika neskar jautājumus par valodu, tautību, identitāti un piederību, tikmēr skolu vadītāji neoliberālisma diskursa ietekmē⁴⁷ intervijās

⁴⁴ Sabiedrības integrācija Latvijā. Valsts programmas koncepcija. *Latvijas Vēstnesis*, 10.03.1999., 7. lpp. <http://periodika.lv/periodika2-viewer/?lang=fr#panel:pp|issue:368763|page:7>

⁴⁵ Lawton, R. 2008. Language policy and ideology in the United States: A critical analysis of “English only” discourse. In: M. Khosravi-Nik, A. Polyzou (eds.). *Lancaster University Postgraduate Conference in Linguistics & Language Teaching*, 2008, Vol. 2, p. 79. <https://www.lancaster.ac.uk/fass/events/laelpgconference/papers/v02/05-Lawton.pdf>

⁴⁶ Golubeva, M. Efektīva bilingvālā izglītība – kādiem mērķiem?, 132.–140. lpp.; Pallo, D. *Mazākumtautību izglītības iestāžu vadības atbalsts pedagogiem rīgā, pārejot uz mācībām latviešu valodā. Maģistra darbs*. Rīga: Latvijas Universitāte, 2023. <https://dspace.lu.lv/dspace/handle/7/62460>

⁴⁷ Ramey, J. Neoliberalism as a political theology of chance: The politics of divination. *Palgrave Communications*, 2015, Vol. 1, pp. 1–9. <https://doi.org/10.1057/palcomms.2015.39>

paaugst individuālo atbildību. Gan “Vienotas skolas” būtības, gan valodas, kultūras un piederības izpratne un attiecīgi skolā ikdienā īstenotais mācību process un ārpusstundu aktivitātes ir atkarīgas no skolas vadītāja izpratnes un entuziasma. Nerisinot šos jautājumus politiski sabiedrības limenī, atbildība par to, ko, kā un cik daudz, tiek uzlikta skolu vadītājiem, vadības komandām un atsevišķiem pedagogiem, dažādās skolās skolēniem radot dažādu pieredzi šajos valstij svarīgajos jautājumos.

Neoliberalisma kritiķi norāda uz nevienlīdzības palielināšanās risku diskursa ietekmē⁴⁸, kas ir pretrunā skolu vadītāju vīzijai par labklājīgas valsts veidošanu un sociālekonomiskās situācijas uzlabošanu Latvijā. Pāreja uz mācībām latviešu valodā un valodas politikas “Vienota skola” īstenošana izglītībā palielina sociālās nevienlīdzības risku skolēniem, kuriem ir vājas latviešu valodas zināšanas, ietekmējot skolēna mācību sasniegumus un pakārtoti tālākizglītības iespējas un iekļaušanos darba tirgū. Tāpat nevienlīdzības risks palielinās, atšķirīgos skolēniem pieejamās skolas nodrošinātajai izglītības kvalitātei. Skolu vadītāji intervijās atklāja, ka pedagogi, kuriem ir grūtības strādāt latviešu valodā, maina darbavietas uz skolām, kurās mācības joprojām tiek pieļautas krievu valodā. Tas var radīt lielāku skolu noslāņošanu un nevienlīdzību, atstājot sekas uz skolēniem pieejamās izglītības kvalitāti. Pašvaldību kā izglītības iestāžu dibinātāju un pārvaldītāju rīcībā būtu jābūt pētījumos balstītiem risinājumiem, kā strādāt ar skolām, kas uzrāda sliktākos rezultātus pārejā uz mācībām latviešu valodā, lai nepieļautu skolu noslāņošanu.

Globalizācijas diskursā valodas izglītības politikas vēlamais rezultāts⁴⁹ ir skolēni, kuru viena daļa identitātes sakņojas viņu dzimtajā kultūrā un valodā, bet otra identitātes daļa izriet no viņu attiecībām ar valsts nacionālo kultūru un valodu. Tā kā lielākajai daļai mazākumtautību skolēnu tas nozīmē sevi nest krievu un latviešu identitāti, kas nacionālisma diskursa ietekmē vienmēr ir bijušas pretnostatītas, tad viņiem ir nepieciešams īpašs atbalsts, risinot attiecības starp savu etnisko izcelsmi un latvisko identitāti. Kā norāda IZM publicētā materiāla “Metodiskie ieteikumi pirmsskolas un sākumskolas pedagogiem darbam ar bērniem latviešu valodā lingvistiski neviendabīgā vidē” autore Sanita Martena – šeit mazākumtautību pedagogi un citi krievvalodīgie izglītības iestāžu darbinieki var būt kā piemērs un paraugs: “Bilingvālas, divās vai vairāk valodās brīvi runājošas audzinātājas, auklītes, sētnieks, virtuves darbinieki, medmāsa u.tml. netieši atspoguļo pasauli, kurā sadzīvo kopā vairākas valodas. Ir svarīgi, ka bērni ikdienā sastop šos cilvēkus, kuri neatkarīgi no viņu dzimtās valodas spēj runāt latviešu valodā.”⁵⁰ Šis skatījums paplašina skolu vadītāju veidoto diskursu par skolu kā latviskās vides nodrošinātāju, un ir īpaši nozīmīgs sadursmē ar nacionālisma diskursu par pedagogiem ar dzimto latviešu valodu kā vēlamākiem, labākiem un svarīgākiem pedagogiem, īstenojot pāreju uz mācībām latviešu valodā. Mazākumtautību pedagogi ir gan skolas, gan ministrijas resurss komunikācijai par etniskās izcelsmes un latviskās identitātes savienošanu.

⁴⁸ Sardoč, M. The Language of Neoliberalism in Education. In: Sardoč, M. (ed.). *The Impacts of Neoliberal Discourse and Language in Education. Critical Perspectives on a Rhetoric of Equality, Well-Being, and Justice*. New York; Oxon: Routledge, 2021, pp. 1–12. https://api.pageplace.de/preview/DT0400.9781000360592_A40661905/preview-9781000360592_A40661905.pdf

⁴⁹ Arnett, J. J. The Psychology of Globalization. *American Psychologist*, 2002, Vol. 57, Issue 10, pp. 774–783. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.57.10.774>

⁵⁰ Martena, S. *Metodiskie ieteikumi pirmsskolas un sākumskolas pedagogiem darbam ar bērniem latviešu valodā lingvistiski neviendabīgā vidē*. Latvijas Republikas Izglītības un zinātnes ministrija, 2003, 5. lpp. <https://www.izm.gov.lv/lv/media/20325/download?attachment>

Rezultāti parāda, ka skolu vadītāji savos privātajos diskursos piekrīt nacionālisma diskursa skatījumam⁵¹ par izglītības uzdevumu sargāt, novērtēt un popularizēt valsts kultūru, vēsturi un intelektuālo mantojumu. Latviešu kultūras patēriņš caur tādām programmām kā “Latvijas skolas soma” ir iespēja mazākumtautību pārstāvjiem veidot saikni un piederības izjūtu valstij. Nacionālās valodas un kultūras “tīrības” protekcionisms traucē mazākumtautību pārstāvjiem gan apgūt un lietot valodu, gan piedzīvot latviešu kultūru kā savējo, nevis tikai pasīvi to patērēt. Globalizācijas diskursa pārstāvji⁵² norāda, ka vienotas sabiedrības veidošanai mazākumtautību valoda un kultūra ir jāpārtrauc uzlūkot kā konkurents un dominējošās valodas un kultūras piesārņotājs, bet unikāla vērtība,

kas nevis apdraud, bet bagātina un papildina valsts kultūru. Šo vīziju privātajos diskursos pauda arī daži skolas vadītāji. Lietojot intervijās minētos piemērus – globalizācijas diskursā mazākumtautību pārstāvis drīkst lasīt dainas un latviešu tautas tērpā sarunāties krieviski.

Publisko un privāto diskursu analīze un salīdzināšana ar globālajiem diskursiem un Latvijas valodas izglītības politikas ģenēzi atklāj, ka valodas izglītības politikas “Vienota skola” skaidrošanā joprojām tiek izmantots Latvijas neatkarības atjaunošanas brīdi nozīmīgais nacionālisma diskurss un šobrīd globāli dominējošais neoliberalisma diskurss, kas traucē jaunas valodu politikas ieviešanu izglītībā⁵³ un uztur esošās sociālās attiecības, kurās jau vairāk nekā 30 gadus nespējam izveidot vienotu sabiedrību. Tāpēc Latvijas valodas izglītības politikas veidotājiem, praktiķiem un pētniekiem nepieciešams izmantot diskursus pielāgot, lai veicinātu savstarpējo komunikāciju un valodas politikas mērķu sasniegšanu.

⁵¹ Cots, J. M., Lasagabaster, D., Garrett, P. Multilingual Policies And Practices Of Universities In Three Bilingual Regions In Europe. *International Journal of the Sociology of Language*, 2012, No. 216, pp. 7–32.

⁵² Lawton, R. 2008. Language policy and ideology in the United States: A critical analysis of “English only” discourse. In: M. KhosraviNik, A. Polyzou (eds.). *Lancaster University Postgraduate Conference in Linguistics & Language Teaching*, 2008, Vol. 2, p. 85. <https://www.lancaster.ac.uk/fass/events/laelpgconference/papers/v02/05-Lawton.pdf>

⁵³ Poudel, P. P., Choi, T. Discourses shaping the language-in-education policy and foreign language education in Nepal: An intersectional perspective. *Current Issues in Language Planning*, 2022, Vol. 23, Issue 5, pp. 488–506. <https://doi.org/10.1080/14664208.2021.2013063>

Avoti un literatūra

- Akmene, Z. *Valodas izglītības politikas “Vienota skola” skaidrošanā izmantotie diskursi. Maģistra darbs*. Rīga: Latvijas Universitāte, 2025.
- Amiel, M., Yemini, M., Kolleck, N. Questioning the Rhetoric: A Critical Analysis of Intergovernmental Organisations Entrepreneurship Education Policy. *European Educational Research Journal*, 2022, Vol. 21, Issue 5, pp. 756–777. <https://doi.org/10.1177/14749041211005893>
- Arce-Trigatti, A., Anderson, A. Defining Diversity: A Critical Discourse Analysis of Public Educational Texts. *Discourse: Studies in the Cultural Politics of Education*, 2020, Vol. 41, Issue 1, pp. 3–10. <https://doi.org/10.1080/01596306.2018.1462575>
- Arnett, J. J. The Psychology of Globalization. *American Psychologist*, 2002, Vol. 57, Issue 10, pp. 774–783. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.57.10.774>
- Ashraf, M. A., Turner, D. A., Laar, R. A. Multilingual Language Practices in Education in Pakistan: The Conflict Between Policy and Practice. *Sage Open*, 2021, Vol. 11, No. 1, pp. 1–14. <https://doi.org/10.1177/21582440211004140>

- Beck, U. *The Reinvention of Politics: Rethinking Modernity in the Global Social Order*. Cambridge: Polity Press, 1997. <https://archive.org/details/reinventionofpol0000beck/mode/2up>
- Blackledge, A. *Discourse And Power In Multilingual World*. Amsterdam; Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2005. https://books.google.lv/books?id=L4PxbB_nEWoC&lpg=PP1&hl=lv&pg=PR3#v=onepage&q&f=false
- Chang, M. K. Reevaluating collegiality: Relationality, learning communities, and possibilities. *Policy Futures in Education*, 2018, Vol. 16, Issue 7, pp. 851–865. <https://www.sci-hub.st/10.1177/1478210317722285>
- Davies, B., Bansel, P. Neoliberalism and education. *International Journal of Qualitative Studies in Education*, 2007, Vol. 20, Issue 3, pp. 247–259. https://www.researchgate.net/publication/233226041_Neoliberalism_and_Education
- Dorner, M. L., Moon, J., Bonney, E. N., Otis, A. Dueling Discourses in dual Language Schools: Multilingual “Success for All” versus the Academic “Decline” of Black Students. In: E. Flores, A. Tseng, N. Subtirelu (eds.). *Bilingualism For All? Raciolinguistic Perspectives on Dual Language Education in the United States*. Bristol; Blue Ridge Summit: Multilingual Matters, 2020, pp. 88–110. https://www.researchgate.net/publication/361466901_Dueling_discourses_in_dual_language_schools_Multilingual_success_for_all%27_versus_the_academic_%27decline%27_of_black_students
- Druviete, I. Eiropas daudzvalodības lokā. No: M. Golubeva (sast.). *Jaunais un aktuālais bilingvālajā izglītībā Latvijā un pasaulē: Rakstu krājums*. Rīga: Latviešu valodas aģentūra, 2011, 2. laid., 141.–152. lpp. Latviešu valodas aģentūra. https://maciunmacies.valoda.lv/wp-content/uploads/2020/03/27-Met_BIL_2.pdf
- Dutcher, N., Tucker, G. R. *The Use of First and Second Languages in Education. A Review of International Experience*. Pacific Islands Discussion Paper Series, No. 1. World Bank, 1997. <https://documents1.worldbank.org/curated/en/131161468770987263/pdf/multi-page.pdf>
- Fairclough, N. *Language and Power*. London: Longman, 1989. https://www.academia.edu/10033830/Fairclough_Language_and_Power_pdf
- George, S. A Short History of Neoliberalism. *Conference on Economic Sovereignty in a Globalising World, Global Policy Forum, Bangkok*, 24.03.1999. <https://www.tni.org/en/article/a-short-history-of-neoliberalism>
- Gibbons, A. Neoliberalism, education policy and the life of the academic: A poetics of pedagogical resistance. *Policy Futures in Education*, 2018, Vol. 16, Issue 7, pp. 918–930. <https://doi.org/10.1177/1478210318774675>
- Golubeva, M. Efektīva bilingvālā izglītība – kādiem mērķiem? M. Golubeva (sast.). *Jaunais un aktuālais bilingvālajā izglītībā Latvijā un pasaulē: Rakstu krājums*. Rīga: Latviešu valodas aģentūra, 2011, 2. laid., 132.–140. lpp. https://maciunmacies.valoda.lv/wp-content/uploads/2020/03/27-Met_BIL_2.pdf
- Hunkin, E., Kilderry, A., Nolan, A. 2022. Affirmative Discourse Intervention: A Framework for Re-democratising Engagement with Education Policy Discourse. *Contemporary Issues in Early Childhood*, 2022, Vol. 23, Issue 2, pp. 166–181. <https://doi.org/10.1177/1463949120966103>
- Izglītības un zinātnes ministrija. 2023. gada 27. jūnijs. *Skolēniem un skolotājiem paredzēti dažādi atbalsta pasākumi pārejai uz izglītību valsts valodā*. <https://www.izm.gov.lv/lv/jaunums/skolēniem-un-skolotājiem-paredzēti-dazadi-atbalsta-pasakumi-parejai-uz-izglitibu-valsts-valoda>
- Kaščák, O., Pupala, B. Governmentality – Neoliberalism – Education: the Risk Perspective. *Journal of Pedagogy*, 2011, Vol. 2, Issue 2, pp. 145–158. <https://doi.org/10.2478/v10159-011-0007-z>
- Kim, S., Dorner, L. M. School District Responses to Cultural and Linguistic Change: Competing Discourses of Equity, Competition, and Community. *Journal of Language, Identity & Education*, 2021, Vol. 20, Issue 4, pp. 255–270. <https://doi.org/10.1080/15348458.2020.1753197>
- Kļave, E. *Sabiedrības integrācija un iecietība Latvijā: pētījumus balstīts skatījums*. Latvijas Cilvēktiesību centrs, 2008. https://cilvektiesibas.org.lv/site/record/docs/2012/02/06/Integrācijas_petijumi_SIF_Klave.pdf
- Knight, C., Crick, T. Inclusive Education in Wales: Interpreting Discourses of Values and Practice Using Critical Policy Analyses. *ECNU Review of Education*, 2022, Vol. 5, Issue 2, pp. 258–283. <https://doi.org/10.1177/20965311211039858>
- Kosonen, K. The role of language in learning: What does international research say? In: *First language first: Community-based literacy programmes for minority language context in Asia*. Bangkok: UNESCO, 2005, pp. 87–95. <http://unesdoc.unesco.org/images/0014/001402/140280e.pdf>

- Lawton, R. 2008. Language policy and ideology in the United States: A critical analysis of "English only" discourse. In: M. Khosravi-Nik, A. Polyzou (eds.). *Lancaster University Postgraduate Conference in Linguistics & Language Teaching*, 2008, Vol. 2, pp. 78–103. <https://www.lancaster.ac.uk/fass/events/laelpgconference/papers/v02/05-Lawton.pdf>
- Martena, S. *Metodiskie ieteikumi pirmsskolas un sākumskolas pedagogiem darbam ar bērniem latviešu valodā lingvistiski neviendabīgā vidē*. Latvijas Republikas Izglītības un zinātnes ministrija, 2003. <https://www.izm.gov.lv/lv/media/20325/download?attachment>
- Mendoza, P., Dorner, M. L. The Neoliberal Discourse in Latin American Higher Education: A Call for National Development and Tighter Government Control. *Education Policy Analysis Archives*, 2020, Vol. 28, No. 176, pp. 1–28.
- Mullet, D. R. A General Critical Discourse Analysis Framework for Educational Research. *Journal of Advanced Academics*, 2018, Vol. 29, No. 2, pp. 116–142. <https://doi.org/10.1177/1932202X18758260>
- Pallo, D. *Mazākumtautību izglītības iestāžu vadības atbalsts pedagogiem rigā, pārejot uz mācībām latviešu valodā. Maģistra darbs*. Rīga: Latvijas Universitāte, 2023. <https://dspace.lu.lv/dspace/handle/7/62460>
- Plotka, I. Jauniešu etniskā identitāte un sociālā adaptācija dažādās kultūrvidēs. No: Žogla, I. (red.). *Latvijas Universitātes raksti*. Rīga: Latvijas Universitāte, 2009, 747. sēj.: Pedagoģija un skolotāju izglītība, 154.–169. lpp. https://www.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/materiali/apgads/raksti/747.pdf
- Poudel, P. P., Choi, T. Discourses shaping the language-in-education policy and foreign language education in Nepal: An intersectional perspective. *Current Issues in Language Planning*, 2022, Vol. 23, Issue 5, pp. 488–506. <https://doi.org/10.1080/14664208.2021.2013063>
- Putjata, G., David-Erb, M. Introduction: Transnational and Translingual Social Practices at Schools. Discourse and Practice in Science, Politics and Education. *Linguistics and Education*, 2023, Vol. 78. <https://doi.org/10.1016/j.linged.2023.101204>
- Ramey, J. Neoliberalism as a political theology of chance: The politics of divination. *Palgrave Communications*, 2015, Vol. 1, pp. 1–9. <https://doi.org/10.1057/palcomms.2015.39>
- Repo, E. Discourses on Encountering Multilingual Learners in Finnish Schools. *Linguistics and Education*, 2020, Vol. 60. <https://doi.org/10.1016/j.linged.2020.100864>
- Sabiedrības integrācija Latvijā. Valsts programmas koncepcija. *Latvijas Vēstnesis*, 10.03.1999., 7. lpp. <http://periodika.lv/periodika2-viewer/?lang=fr#panel:pp|issue:368763|page:7>
- Sardoč, M. The Language of Neoliberalism in Education. In: Sardoč, M. (ed.). *The Impacts of Neoliberal Discourse and Language in Education. Critical Perspectives on a Rhetoric of Equality, Well-Being, and Justice*. New York; Oxon: Routledge, 2021, pp. 1–12. https://api.pageplace.de/preview/DT0400.9781000360592_A40661905/preview-9781000360592_A40661905.pdf
- Soler, J., Vihman, V. Language ideology and language planning in Estonian higher education: Nationalising and globalising discourses. *Current Issues in Language Planning*, 2017, Vol. 19, Issue 1, pp. 22–41. <https://doi.org/10.1080/14664208.2017.1281039>
- Tiesību akta projekta "Grozījumi Izglītības likumā" sākotnējās ietekmes (ex-ante) novērtējuma ziņojums (anotācija). 8.06.2022. https://tapportals.mk.gov.lv/legal_acts/01aa588d-7a1e-432b-8593-26e8f98bf8af
- Vēbers, E. Bilingvālās izglītības reforma. *Diena*, 15.10.1999. <https://www.diena.lv/raksts/pasaule/krievija/bilingvalas-izglitibas-reforma-10542349>
- Walter, S. L. The Language of Instruction Issue: Framing an Empirical Perspective. In: Spolsky, B., Hult, F. (eds.). *The Handbook of Educational Linguistics*. Malden; Oxford; Carlton: Blackwell Publishing, 2010, pp. 129–146. https://scholar.google.lv/scholar_url?url=https://www.academia.edu/download/30662259/The_HandbookofEducational_Linguistics.pdf%23page%3D153&hl=lv&sa=X&ei=Yns7ZpCCiYrSy9YPnN2NoAw&scisig=AFWwaeZXpWtlwVt82zcf8-28sow&oi=scholar
- Wilkins, A. Neoliberalism, Citizenship, and Education: A Policy Discourse Analysis. In: A. Peterson, G. Stahl, H. Soong (eds.). *The Palgrave Handbook of Citizenship and Education*. London: Palgrave Macmillan, 2018, pp. 1–13. https://doi.org/10.1007/978-3-319-67905-1_10-1

- Wodak, R. The discourse-historical approach. In: R. Wodak, M. Meyer (eds.). *Methods of critical discourse analysis*. London: SAGE Publications, 2001, pp. 63–94. https://books.google.lv/books?id=dZY2OQJiPIQC&lpg=PA63&ots=_kgVAoe5u3&lr&pg=PA64#v=onepage&q&f=false
- Wodak, R. 2006. Linguistic Analyses In Language Policies. In: Ricento, T. (ed.). *An Introduction To Language Policy. Theory And Method*. Malden; Oxford; Carlton: Blackwell Publishing, 2006, pp. 170–193. https://books.google.lv/books?id=ADw4TsEoQkAC&lpg=PA170&ots=4hHyY3b_yA&dq=wodak%202006%20language%20policy&lr&hl=lv&pg=PA170#v=onepage&q&f=false